

Hjem > Fonden for Økologisk Jordbrug > 2011 > Dyrknings sikre bælgssædsafgrøder Del II > **Behov for en femdobling af arealet med økologiske bælgssæd, hvis husdyrene skal fodres med dansk dyrket bælgssæd**

Behov for en femdobling af arealet med økologiske bælgssæd, hvis husdyrene skal fodres med dansk dyrket bælgssæd

Hvis dansk dyrket bælgssæd skal indgå i den daglige foderration hos de økologiske husdyr som en væsentlig erstatning for andre proteinkilder, vil der være behov for en femdobling af det nuværende dyrkede areal med ærter, hestebønner og lupiner.

Fonden for Økologisk Landbrug

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

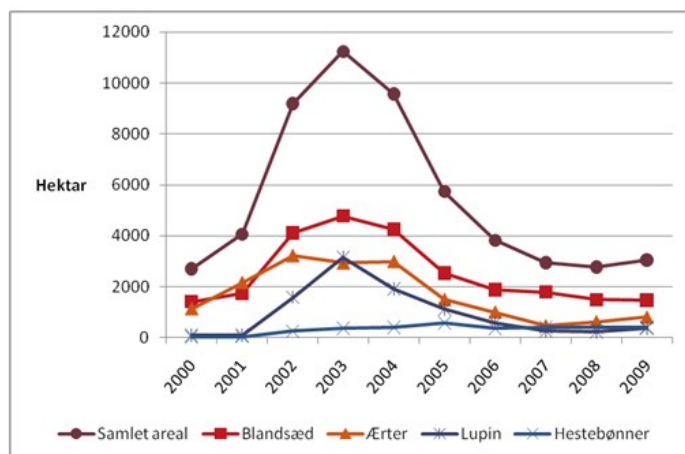
Omlægning af fodringen mod en større andel dansk produceret protein vil dog kun ske, hvis prisen på dansk bælgssæd er konkurrencedygtig på importerede proteinkilder, eller der træffes en politisk beslutning om at anvende dansk protein frem for importeret.

Arealet med bælgssæd før og nu

Flere forhold taler for, at bælgssæd kan udgøre en større andel i det økologiske sædskifte. Bælgssæd har bl.a. en god forfrugtsværdi, og hvor tilgængelighed af gødning er begrænset, er det vigtigt at dyrke afgrøder, der kan fiksere kvælstof. Yderligere kan ært, hestebønne og lupin bruges direkte i foderblandingerne uden forbehandling. Til trods for disse fordele er arealet med økologisk bælgssæd i dag langt mindre end i årene 2002 – 2004 (se figur 1).

Blandt årsagerne til det reducerede areal kan nævnes:

- Prisen på korn og andre afgrøder spiller en væsentlig rolle ved valg af afgrøder i sædskiftet. I perioder med høje kornpriser vil bælgssæden ofte blive fravalgt, da der er bedre her-og-nu økonomi i korndyrkning.
- Det er ofte en større udfordring at lave en balanceret optimering med bælgssæd end ved optimering af soja. Dermed bliver sojaen prisdannende for, hvad bælgssæd må koste.
- Bælgssæd har ofte en dårlig ukrudtskonkurrenceevne, og der kan ske en opformering af både rod- og frøkrudt med efterfølgende øgede omkostninger til renholdelse.
- Ærterodråd, der ses på jorde, hvor ærter har været dyrket i en årrække, reducerer udbyttekraftigt og vil udelukke ærterdyrkning i mange år fremover.
- Hestebønner og lupiner er normalt høstmodne i slutningen af august og i begyndelsen af september og dermed senere end de fleste kornafgrøder. I perioder med meget regn i sensommeren kan det derfor være vanskeligt at høste disse afgrøder. Ærterne kan også være vanskelige at høste under våde forhold på grund af den lave afgrøde højde.

Figur 1. Arealet med økologisk dyrket blandsæd (bælgssæd plus korn), ærter, hestebønner og lupiner i årene 2000 til 2009. Lupin blev introduceret sammen med nye sorter med tidligere modenhedstidspunkt i begyndelsen af 2000, men mange landmænd opnåede utilfredsstillende udbytter.

Hvor meget bælgssæd kan anvendes i foderet til økologiske husdyr

Hvis bælgssæd til de økologiske husdyr helt eller delvist skal erstatte andre proteinkilder som f.eks. soja, kan der gives en bud på det arealmæssige behov for bælgssæd. En forudsætning for beregningen er, at der ikke må gås på kompromis med næringsstofkravene i foderoptimeringen. I tabel 1 ses beregningen for kvæg og øvrige drøvtyggere. I beregningerne anvendes 1,5 kg bælgssæd pr. dag for køer i laktation og 0,5 kg pr. dag for andet kvæg, mens der for får og geder er regnet med 0,4 og 0,35 kg bælgssæd pr. dag. I beregningerne er der taget højde for laktationsperiode og perioder på græs. Der er taget udgangspunkt i antallet af økologiske husdyr i 2009.

Der er her som nævnt taget udgangspunkt i, at bælgssæd skal erstatte soja, men en proteinkilde som rapskage kunne også være en oplagt mulighed til kvæg og fjerkræ. Hos slagtesvin kan en større mængde rapskage i foderet påvirke kvaliteten af slagtekroppen. Vinterraps kan med succes dyrkes økologisk, hvis der er tilstrækkelig med gødning til rådighed, og der ikke er massive angreb af rapsjordlopper og glimberbøsser.

Tabel 1. Estimat af muligt forbrug af bælgssæd til økologiske drøvtyggere

	Antal dyr*	Dagligt gns. forbrug af bælgssæd. kg/dyr/dag	Årligt forbrug. t/år
Årskøer u. opdræt	62.124	1,5	29.820
Småkalve	13.008	0,5	2.374
Kvier/stude	64.072	0,5	5.847
Tyrekalve	8.673	0,5	1.583
Ungtyre	4.006	0,5	548
Avlstyre	274	0,5	50

Årsammekøer u. opdræt	7.119	0,5	541
Moderfår m. afkom	10.495	0,4	638
Mohaigeder	48	0,4	3
Kødgeder m afkom	408	0,4	25
Malkegeder m. afkom	2.774	0,35	354
Årligt forbrug, drøvtyggere, tons			41.783

* På basis af "Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter 2009. Autorisation & Produktion". Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Plantedirektoratet.

Tilsvarende er der i tabel 2 lavet en beregning for det mulige forbrug af bælgssæd i foderet til svin og fjerkræ.

Tabel 2. Estimat af muligt forbrug af bælgssæd til økologiske svin og fjerkræ

	Antal dyr*	Foder.	Total foder-mængde.	Andel bælgssæd muligt i foderet, pct.	Sum af ærter, lupin og hestebønner	Mængde bælgssæd t/år
	stk pr. år	kg/stk/år	t/år	pct.		
Årssøer + smågrise	5.106	2.000	10.212	15		1.532
Smågrise frv. - 31 kg	87.344	33	2.882	5		144
Slagtesvin	79.404	260	20.645	20		4.129
Æglæggende høns	484.768	48	23.269	7,5		1.745
Hønnikeopdræt	331.521	8	2.652	7,5		199
Slagtekyllinger	421.230	7	2.949	5		147
Kalkuner	3.425	30	103	5		5
Gæs	7.118	24	171	5		9
Ænder	109.135	8	873	5		44
Fisk (tons pr. år)	400		400	15		60
Total mængde bælgssæd, t pr. år						8.014

* På basis af "Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter 2009. Autorisation & Produktion". Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Plantedirektoratet.

Samlet fremgår det af tabel 1 og 2, at de økologiske husdyr kan aftage omkring 50.000 tons bælgssæd pr. år.

Hvis det antages, at de 3.000 ha, der i 2009 blev dyrket med økologisk bælgssæd, i gennemsnit har givet et udbytte på 3 tons pr. ha, svarer det til et samlet udbytte på cirka 9.000 tons bælgssæd, og heraf var halvdelen blandsæd. Under denne forudsætning er der mindst en margin på 41.000 tons op til den mængde, som de økologiske husdyr i Danmark er i stand til at aftage. Der er altså brug for omkring en femdobling af arealet, for at kunne levere 50.000 tons dansk produceret bælgssæd til de økologiske husdyr.

Den mængde bælgssæd, der er anvendt i foderberegningerne, er en gennemsnitsbetragtning for ærter, hestebønner og lupiner.

Hvis der f.eks. kunne bruges yderligere 100 g bælgssæd til alle drøvtyggerne pr. dyr pr. dag, vil det resultere i et øget behov på 4.600 tons bælgssæd. Det svarer til godt 1500 ha med et udbytte på gennemsnitlig 3 tons bælgssæd pr. ha.

I tabel 3 ses det, at hvis hovedparten af hestebønnerne bliver brugt i kvægfoder og en mindre del i svinefoder, vil det kræve, at der dyrkes hestebønner på 8.700 ha. I 2009 blev der dyrket 400 ha med økologiske hestebønner i Danmark. Det potentielle behov for hestebønner er dermed tyve gange større end det dyrkede areal pt. Tilsvarende vil det kræve godt 1.000 og 5.000 ha at dyrke henholdsvis de ærter og lupiner, der kunne anvendes i foderet.

Hestebønner er især velegnede i kvægfoder og i foder til slagtesvin. Ærter opnår den største værdi i foder til svin og fjerkræ. Lupin opnår størst værdi i foder til fjerkræ og svin, men kan også bruges i kvægfoder. [En varmbehandling af hestebønner og lupiner kan øge AAT værdien i kvægfoder.](#)

Tabel 3. Forslag til foretrukne arter af bælgssæd (ært, hestebønner, lupin) i foderet til kvæg, svin og fjerkræ, samt det nødvendige areal for at kunne levere denne mængde

	Estimeret udbytte, t/ha	Kvæg og drøvtryggere		Svin		Fjerkræ		Areal krav, ha
		pct.	mængde, t	pct.	mængde, t	pct.	mængde, t	
Hestebønner	3,8	75	31.337	30	1.741			8.705
Ærter	2,8			50	2.902	40	860	1.037
Lupiner	2,2	25	10.446	20	1.161	60	1.289	5.276

Hvis der forudsættes en maksimal andel af bælgssæd på 20 pct. i sædskiftet, vil en femdobling af bælgssædsarealet til 15.000 ha, kræve et omdriftsareal på 75.000 ha. I dag har vi i Danmark cirka 50.000 ha omdriftsareal med økologiske afgrøder som korn, frøgræs og bælgssæd til modenhed. Da bælgssæd ikke passer ind i sædskiftet, de samme steder som korn og frøgræs, vil der reelt være behov for en forøgelse af arealet på over 50 pct.

På et overordnet plan er det ønskeligt, at der dyrkes og bruges mere dansk dyrket bælgssæd i Danmark for at øge selvforsyningsgraden og reducere afhængigheden af importeret sojabønne. Samtidig vil dansk dyrket bælgssæd give en større sikkerhed for oprindelse og kvaliteten af proteinfoderet til danske økologiske husdyr.

Ved overgangen til 100 % økologisk fodring for enmavede dyr vil der komme øget fokus på brug af bælgssæd ved sammensætning af foderet. Det bliver derfor vigtigt at få løst de dyrkningsmæssige barrierer, som knytter sig til bælgssæden.

